

14. Conjunctura politicii mondiale a anilor 1938-1941, ascensiunea militară vertiginoasă a celui de-al III-lea Reich și presiunile sale pe toate direcțiile, dezmembrarea succesivă a țării în cursul anului 1940, ca și pericolul desființării României ca stat, au determinat alăturarea României trupelor germane și intrarea în război împotriva vecinului de la răsărit, cu singurul scop de a reîntoarce partea din trupul țării răpită de acesta.

CONCEPTUL ȘI ESENȚA CORPORATISMULUI

Manole Cartofeanu,
conf. universitar, doctor în filosofie

În dicționarul explicativ al limbii române „DEX” se spune „Corporativism – doctrină social – politică, apărută după primul război mondial care preconiza înlocuirea sindicatelor muncitorești cu corporații, organizații profesionale din care să facă parte, atât muncitorii, cât și patronii, precum și înlocuirea parlamentului cu o reprezentanță națională a corporațiilor”.

În anii 30, sec. XX, la Paris apare lucrarea proeminentului economist român Mihail Manoilescu - „Secolul corporatismului”. În această lucrare autorul demonstrează cu toată claritatea că este nu numai un mare gânditor economist. Teoriile lui economice sînt intercalate cu cele politice, avînd un caracter profetic.

La Manoilescu corporatismul are un caracter universal și plurivoc. El nu se referă doar la organizarea economică, ci și la cea politică și socială. Manoilescu este unul din gânditorii care au propus proiecte de reformare a întregului sistem social, nu numai a unei părți, cea economică. Corporatismul lui Manoilescu este „integral și pur”. Este integral deoarece el consideră că corporațiile, cu o organizare autonomă și cu drepturi proprii, sunt nu numai corporațiile economice, ci și corporațiile sociale și culturale ale națiunii, cum sînt: biserica, armata, magistratura, corporația educației naționale, a sănătății publice, a științelor și artelor. El este pur, deoarece consideră corporațiile economice și neeconomice împreună drept capabile să asigure o bază – singura bază legitimă – pentru constituirea puterii publice și legislative supreme.

Mecanismul principal care asigură unitatea și integralitatea întregii societăți este statul cu toate instrumentele sale.

Statul corporatist, este acel stat în care corporațiile sunt „subinstrumente în serviciul statului, care la rîndul său este instrumentul cel mai înalt, destinat să servească un ideal superior al colectivității naționale”. În statul corporatist, puterea legislativă supremă aparține numai parlamentului corporativ, deci corporațiilor. La rîndul lui, statul corporatist are un rol de arbitru între corporațiile care-l slujesc. El este și *corporație*, dar și *supracorporație*.

În această construcție ideală individul abstract al democrației parlamentare nu există. El există în calitate de membru al unei corporații, deci de instrument al unui instrument al statului. Fără conotații negative, individul este sclavul statului, așa cum în antichitate, la Aristotel, sclavul era un fel de „instrument însuflețit” al stăpînului său. Aceasta deoarece scopul statului corporatist nu este dezvoltarea individuală, ci afirmarea idealului național, care este necesarmente unul colectiv. În această afirmare colectivă instrumentele mari sînt corporațiile, iar în cadrul lor, instrumentele ultime sînt indivizii. Așadar, aici avem de-a face cu o doctrină a unui stat perfect ierarhizat, dezindividualizat, în care fiecare corporație are o funcție socială distinctă care se subsumează idealul național. Astfel nici un individ nu rămîne în afara acestui sistem totalizant, în care fiecare trebuie să îndeplinească o funcție oarecare. După, Manoilescu : „Corporatismul este doctrina organizării funcționale a națiunii. Corporațiile nu sînt decît organele care îndeplinesc aceste funcții”.

Corporația este un organ colectiv, dar care se deosebește de profesie. La Manoilescu, corporația se referă nu la o activitate anume, ci la o funcție specială, care este necesarmente mai vastă. Așadar, o corporație manoilesciană cuprinde și înglobează armonios oricîte profesii distincte. Ceea ce dă unitate corporației este *finalismul* concepției: toate corporațiile, deși eterogene (adică formate din mai multe profesii) sînt supuse „convergenței scopului”.

Astfel în „lupta” lor cu sistemul politic democratic, corporațiile se lovesc invariabil de partide. Deoarece dacă rolul corporațiilor este unul strict funcțional, este de stabilit în ce măsură rolul funcțional al partidelor este mai important decît cel al corporațiilor. După părerea lui Manoilescu, partidele politice nu mai au nici un rol, devreme ce problema echilibrului între revoluție și reacțiune nu mai există, odată cu cucerirea întregii libertăți politice de către cetățeni. Partidele nu pot îndeplini roluri sociale, dar nici roluri economice, căci nu au fost create pentru așa ceva. Rezultă că numai corporațiile au viitor, partidele politice fiind organisme perimate. Chiar dacă, în principiu, nu sînt interzise, în regimul corporativ partidele vor avea mari dificultăți în a exista, căci ele ar trebui, pentru a fi reprezentative, să fie capabile să cucerească spiritului public la un moment dat, și să știe să-și păstreze nealterată influența asupra acestuia.

O importanță deosebită pentru Manoilescu o au valorile corporatismului. Diferențele dintre valorile democratice și cele corporatiste sînt enunțate pas cu pas: „Respectul masei este înlocuit în morala corporatistă prin respectul *națiunii* și al *idealurilor sale*. Respectul libertății *individuale* este înlocuit prin respectul libertății *colectivităților organizate*, deci a *autonomiei corporative*. Cultul majorității este înlocuit prin *cultul națiunii* și al imperativelor sale morale. Națiunea este scopul. Corporația este mijlocul. Iată întreaga morală corporatistă”.

Corporațiile au puteri normative, dar și puteri externe. O corporație este cu atît mai integrată cu cît are puteri normative interne (exemplu: biserica, armata,

universitatea, care au dependență normativă față de mediul politic extern), ceea ce este foarte firesc, dar și externe (ceea ce este mai greu de admis, dar este real). De exemplu, armata are putere normativă asupra tuturor cetățenilor în caz de război, iar corporația învățământului îi obligă pe cetățeni să-și dea copiii la școală primară.

În corporatism toate corporațiile sunt la fel de importante, pentru că toate funcțiile unui organism sunt la fel de importante. O singură corporație are un statut privilegiat. Aceasta este corporația statului. Statul este „singura formație socială a cărei preeminență se impune fără intervenția unor criterii arbitrare și exogene”. Aceste precizări sunt cu atât mai importante cu cât relațiile dintre corporații și relațiile dintre stat și corporații definesc starea dinamică a unei societăți organizate pe principii corporatiste. Tocmai de aceea este foarte bine de știut care sunt relațiile posibile între aceste organisme ale statului. Este important de precizat, de asemenea, că statul-corporație este responsabil de apărarea națională, de politica externă și de ordinea internă, iar în calitate de supracorporație, el este dator a veghea la armonizarea și la coordonarea activității celorlalte corporații.

În ce privește modalitatea de organizare a activității legislative, Manoilescu este de părere că soluția optimă este aceea cu două camere legiuitoare corporative, una care să reflecte compoziția corporațiilor economice, iar cealaltă compoziția corporațiilor așa-zis culturale. Prima ar urma să se cheme *Camera corporativă economică*, iar cea de-a doua, *Camera corporativă social-culturală*. Unul dintre principiile cele mai semnificative și mai revoluționare totodată după care va funcționa parlamentul corporativ va fi acela după care o lege care interesează direct o anumită corporație să nu poată fi votată împotriva voinței acelei corporații, chiar dacă majoritatea membrilor camerei (sau camerelor) ar fi de acord. Căci majoritatea devine, în acest sens, una dintre *formele violenței*, spune Manoilescu. Spiritul corporativ nu se poate sprijini decât în cazuri extreme pe această doctrină a majorității, de inspirație democratică. În același spirit antidemocratic, economistul român propune o monarhie corporatistă, nu o republică de același tip.

Concluzii

Corporatismul în viziunea lui Manoilescu este antidemocratic, organicist, etatist și totalitar. El nu suprimă libertatea individuală, ci doar așează această libertate sub tutela unui ideal național, coordonat de la nivelul corporației sau supracorporației statului. Astfel corporatismul nu poate fi înțeles în afara raportului de exploatare la nivelul schimburilor internaționale și nici în afara unui naționalism organic, care pune mai presus de interesele individuale, de grup, ideologic etc. Interesul național, sau idealul național. În măsura în care se admit aceste ipoteze de lucru și în măsura în care sistemul corporatistelor naționale s-ar generaliza, iar statele mari ar renunța la pretențiile de hegemonie

asupra celor mici (prin decapitalizarea) corporatismul ar putea deveni realist. Ne întrebăm însă: este realistă această ipoteză a eliminării cu buna știință, din proprie inițiativă, a decalajelor între statele industrializate și cele rămase în urmă? În fond, corporatismul nu este posibil decât ca urmare a unei decizii prealabile de renunțare la „imperialism” sau dominație economică. Dar o atare decizie nu pare a fi terminată pentru statele mari și industrializate. Șansele corporatismului sunt extrem de diminuate tocmai printr-o dimensiune externă. Căci „relațiile internaționale”, chiar între state corporatiste, vor fi întotdeauna guvernate de „imperativele” forței și dominației.

ADEVĂR ȘI EROARE ÎN EPISTEMOLOGIA CONTEMPORANĂ

Ecaterina Lozovanu,
conf. univ., dr., U.T.M.

Cuvinte cheie: *lege, adevăr, eroare, teoria cunoașterii, logică, spontanitate, activitate, principiu, necesitate, voință.*

Adevăr și eroare, pe lângă semnificația lor logică sau teoretică, au și un adânc răsunset în totalitatea vieții umane. După cum se accentuează tăria adevărului sau slăbiciunea lui, deci tăria erorii, viața erorii în întregul ei dobândește un colorit optimist sau pesimist. Atitudinea optimistă începe prin a constata plină de încredere că orice gândire umană prin chiar esența ei se îndreaptă de la sine spre adevăr, e croită oarecum pe măsura adevărului, însă ea trebuie să conceadă faptul ca atare greu de explicat, anume că mai rar sau mai des gândirea se abate de la linia adevărului, că rătăcește, decade, și astfel alunecă în eroare.

Atitudinea pesimistă pornește de la o corectă constatare. Se vorbește de „*legi ale gândirii*”, ca și cum acestea ar fi cea mai bună strajă împotriva erorii. Totuși, în ciuda acestor legi, omul nu numai că greșește, dar se pare că însăși condiția sa obișnuită e *rătăcirea, eroarea*. „Nu adevărul e regula, ci adevărul e excepția. Numai despre gândirea lui Dumnezeu se poate spune cu Leibniz că merge drept la adevăr”. [1]

Încheierea pesimistă își găsește explicația tocmai în *teoria cunoștinței* dominantă până în zilele noastre: gândirea e o „*activitate internă*” sau o „*spontanietate*”. Dacă a gândi înseamnă a fi activi, a construi și chiar a crea, atunci, cu toată îngrădirea așa-numitelor „legi” sau „principii” logice, gândirea, asemenea voinței, poate depăși hotarele disciplinare în numele spontanității. Activitatea gândirii, în sensul tradițional al acestei noțiuni, pledează mai degrabă în favoarea erorii decât a adevărului. Dacă orice cunoștință e o „*construcție*”, un adaos subiectiv fie numai de forme, fie și de conținuturi, atunci când obiectul e făurit de gândire, rezultatul construcției este eroarea.